

Nr 142.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1954/55 till främjande av praktisk lärlingsutbildning hos hantverksmästare jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkten 308, s. 498 och 499 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1954, föreslagit riksdagen att till Främjande av praktisk lärlingsutbildning hos hantverksmästare för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 310 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Magnusson m. fl.* (I: 185) och den andra inom andra kammaren av herr *Nygren m. fl.* (II: 194), i vilka hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att frågan om lärlingsbidragets storlek förelägges 1955 års riksdag,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ohlon m. fl.* (I: 308) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 486), i vilka, såvitt här är i fråga, hemställts att riksdagen måtte besluta att vidta sådan ändring i bestämmelserna om bidrag till lärlingsutbildning hos hantverksmästare att understödsbeloppen höjes till 1 500 kronor att utanordnas med 600 kronor efter första utbildningsåret, 400 efter andra året och 500 kronor efter utbildningens avslutande,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ohlon m. fl.* (I: 309) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 487), i vilka — med hänvisning till motiveringen i motionerna I: 308 och II: 486 — framställts samma yrkande som, såvitt nu är i fråga, i sistnämnda motioner.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena hänvisas — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — till motionerna II: 194 och II: 486.

Förevarande anslag är nu uppfört med 300 000 kronor. Under innevarande budgetår får överstyrelsen för yrkesutbildning bevilja understöd

för utbildning av högst 375 lärlingar. Antalet understödsrum uppgick budgetåren 1950/51, 1951/52 och 1952/53 till respektive 300, 325 och 350. Understödet utgår med 900 kronor och utanordnas med 400 kronor efter första utbildningsåret, med 200 kronor efter andra utbildningsåret och med 300 kronor efter utbildningens slut. Även för fortsatt utbildning av lärling, som erhållit undervisning i högst två årskurser vid verkstadsskola, kan under vissa förutsättningar understöd utgå. Utbildningen står under tillsyn av överstyrelsen för yrkesutbildning med biträde av lärlingsombud, som av överstyrelsen förordnas till ett antal av högst två för varje lärling.

Överstyrelsen för yrkesutbildning, som förutsatt oförändrat antal understödsrum för nästa budgetår, har i sina anslagsäskanden — i anslutning till en framställning från Sveriges hantverks- och småindustriorganisation — hemställt bland annat, att understödsbeloppet höjes från 900 till 1 200 kronor. En dylik höjning skulle påverka anslagsbehovet först från och med budgetåret 1955/56.

Departementschefen har erinrat om att yrkanden om höjning av understödsbeloppet prövats av 1952 och 1953 års riksdagar utan att därvid vinna bifall. Departementschefen har förklarat sig för egen del icke heller nu beredd att förorda en uppräknig av understödet. Med hänsyn till de senaste årens ökning av antalet understödsrum har departementschefen föreslagit en höjning av anslaget för nästa budgetår med 10 000 kronor till 310 000 kronor.

I *motionerna I:185* och *II:194* har anförts bland annat följande.

Frågavarande statsbidrag har genom inflationen kommit att minska i värde i så hög grad, att bidragen numera efterfrågas i mindre utsträckning än tidigare. Från att det förut varit svårt att tillfredsställa efterfrågan på bidrag har man nu enligt uppgift knappast tillräckligt antal sökande. Eftersom denna utveckling torde komma att medföra en sänkning av antalet yrkesutbildade med därav följande olyckliga konsekvenser, är det av vikt att motverkande åtgärder snarast vidtages. Att frågan om lärlingsbidragets storlek härvid bör övervägas synes oss nödvändigt. En jämförelse mellan statsverkets kostnader för å ena sidan lärlingsbidraget — 900 kronor för tre år — och å andra sidan yrkesskolorna, där varje elev kostar det allmänna flera tusen kronor om året ger vid handen, att en besparing för statsverket skulle kunna åstadkommas genom att lärlingsutbildningen finge en mer framträdande plats. Det synes oss därför vara angeläget, att lärlingsutbildningen underlättas genom en höjning av statsbidraget.

Med anledning av att dessa frågor för närvarande är föremål för utredning av 1952 års yrkesutbildningssakkunniga, som beräknas avge sitt betänkande under år 1954, vore det enligt vår mening av stor betydelse, om riksdagen ville uttala en önskan om att ärendets behandling så påskyndas, att det kan föreläggas 1955 års riksdag. I händelse det väntade betänkandets remissförfarande skulle taga så lång tid i anspråk att ärendet av denna orsak inte skulle hinna föreläggas 1955 års riksdag, synes det oss lämpligt

att frågan om lärlingsbidragets storlek göres till föremål för speciell behandling, så att denna del av problemkomplexet kan bli föremål för avgörande vid 1955 års riksdag.

Till stöd för det i *motionerna I: 308 och II: 486* samt *I: 309 och II: 487* framställda yrkandet har anförts bland annat följande.

Att märka är att utbildningen av lärlingar hos enskilda hantverksmästare ställer sig betydligt billigare än utbildningen vid verkstadsskolorna, vilken per elev och år uppgår till 4 à 5 000 kronor. Därjämte måste konstateras att behovet av utbildad arbetskraft för de praktiska yrkena inte kan tillgodoses enbart genom de nuvarande centrala yrkesskolornas utbildningskapacitet. Den praktiska utbildningen måste också ske ute i näringslivet bland annat hos hantverksmästarna. Vidare bör i sammanhanget uppmärksammas att anslaget till lärlingsbidrag, som för närvarande uppgår till 900 kronor, utgått med samma belopp under en följd av år, varför en höjning av detta anslag bör ske även med hänsyn till penningvärdeförsämringen.

Frågan om yrkesutbildningen utredes för närvarande av yrkesutbildningssakkunniga. Det är att hoppas att resultatet av denna utredning bland annat blir förslag om en väsentlig höjning av anslaget till lärlingsutbildning hos hantverkare. I avvaktan på ett slutgiltigt ställningstagande från statsmakternas sida bör emellertid vår mening riksdagen besluta om en provisorisk höjning av bidragsbeloppet till förslagsvis 1 500 kronor. En sådan höjning påverkar anslagsbehovet först budgetåret 1955/56.

Utskottet. Den praktiska lärlingsutbildningen hos hantverksmästare utgör en bland annat från rekryteringssynpunkt viktig gren av yrkesundervisningen. Med hänsyn härtill och då storleken av de understöd, som hantverksmästarna erhåller för handhavandet av ifrågavarande utbildning, icke undergått någon höjning sedan budgetåret 1946/47, kan i och för sig knappast riktas någon invändning mot de i olika sammanhang framställda anspråken på en uppräknig av understödsbeloppen.

Enligt vad utskottet erfarit kommer emellertid frågan om utformningen av den praktiska lärlingsutbildningen och därmed sammanhängande spörsmål rörande statsbidrag m. m. att närmare behandlas i 1952 års yrkesutbildningssakkunnigas betänkande, vilket torde utkomma av trycket inom mycket kort tid. Utskottet har inhämtat, att de sakkunniga ämnar föreslå tämligen genomgripande förändringar såväl beträffande lärlingsbidragets storlek och antal som rörande hantverksmästarnas uppgifter med avseende å lärlingsutbildningen samt villkoren för åtnjutande av bidragen.

Då sålunda bland annat frågan om lärlingsbidragets lämpliga storlek inom en nära framtid kommer att aktualiseras i ett större sammanhang och ytterligare beredas på grundval av den i ämnet verkställda utredningen, finner utskottet sig icke böra nu förorda en provisorisk förhöjning av det nuvarande lärlingsbidraget i enlighet med vad i *motionerna I: 308 och II: 486* samt *I: 309 och II: 487* föreslagits.

I detta sammanhang må erinras om att överstyrelsen för yrkesutbildning i sina anslagsäskanden uppgivit att hantverksmästarna i allt större utsträckning söker statsunderstöd för lärlingsutbildning och att under senare år samtliga understödsrum tagits i anspråk.

Utskottet får vidare framhålla att det enligt utskottets uppfattning är i hög grad angeläget att det förslag om förbättring av yrkesutbildningen och dennas villkor, som finnes kunna grundas på yrkesutbildningssakkunnigas blivande betänkande, framlägges för riksdagen så snart som möjligt. Utskottet kan däremot icke finna det välbetänkt att, såsom i motionerna I: 185 och II: 194 yrkats, riksdagen nu skulle begära att just frågan om storleken av förevarande lärlingsbidrag skulle utbrytas för speciell behandling av 1955 års riksdag, därest förslag om en allmän reform beträffande yrkesutbildningen icke skulle hinna föreläggas nämnda års riksdag. Enligt utskottets mening bör därför motionerna I: 185 och II: 194 icke föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag beträffande medelsanvisningen under ifrågavarande anslag för nästa budgetår.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

a) att riksdagen må till *Främjande av praktisk lärlingsutbildning hos hantverksmästare* för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 310 000 kronor;

b) att motionerna I: 308 och II: 486 samt I: 309 och II: 487, förstnämnda båda motioner såvitt här är i fråga, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

c) att motionerna I: 185 och II: 194 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 maj 1954.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 141.

Reservationer

1) av herrar *Ohlon, Sundelin, Boman, Malmborg* i Skövde, fröken *Elmén*, herr *Nihlfors* och fröken *Vinge*, vilka ansett att utskottet bort biträda det i motionerna I: 308 och II: 486 samt I: 309 och II: 487 framställda yrkandet samt att därför

dels utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

»Den praktiska lärlingsutbildningen hos hantverkmästare utgör en bland annat från rekryteringssynpunkt viktig gren av yrkesundervisningen. Med hänsyn härtill och då storleken av de understöd, som hantverksmästarna erhåller för handhavandet av ifrågavarande utbildning, icke undergått någon höjning sedan budgetåret 1946/47, kan icke riktas någon invändning mot de i olika sammanhang framställda anspråken på en uppräknig av understödsbeloppen.

Enligt vad utskottet erfarit kommer frågan om utformningen av den praktiska lärlingsutbildningen och därmed sammanhängande spörsmål rörande statsbidrag m. m. att närmare behandlas i 1952 års yrkesutbildnings-sakkunnigas betänkande, vilket torde utkomma av trycket inom mycket kort tid. Utskottet har inhämtat, att de sakkunniga ämnar föreslå tämligen genomgripande förändringar såväl beträffande lärlingsbidragens storlek och antal som rörande hantverksmästarnas uppgifter med avseende å lärlingsutbildningen samt villkoren för åtnjutande av bidragen.

Med hänsyn till den vikt, som enligt utskottets mening bör tillmätas den praktiska lärlingsutbildningen hos hantverksmästarna, anser utskottet, att den omständigheten att ett sakkunnigförslag inom snar framtid kan väntas föreligga rörande yrkesutbildningen icke bör hindra att en förhöjning av de nu utgående bidragen vidtages. Den förhöjning, som föreslagits i motionerna I: 308 och II: 486 samt I: 309 och II: 487 anser utskottet väl avvägd. Den bör anses såsom en provisorisk förhöjning i avvaktan på den mera genomgripande reformering av samhällets stöd till yrkesutbildningen, som kan väntas bli resultatet av ovan berörda utredning. Utskottet tillstyrker således bifall till det i de nämnda motionerna framförda förslaget, att bidragen till lärlingsutbildningen hos hantverksmästare från och med nästa budgetår höjes till 1 500 kronor per elev att utanordnas med 600 kronor efter första utbildningsåret, 400 kronor efter andra året och 500 kronor efter utbildningens avslutande. Med det anförda anser sig utskottet även ha besvarat motionerna I: 185 och II: 194, vari hemställes, att riksdagen skulle begära, att frågan om storleken av förevarande lärlingsbidrag skulle utbrytas för specialbehandling av 1955 års riksdag, därest ett förslag om en allmän reform beträffande yrkesutbildningen icke skulle hinna föreläggas nämnda års riksdag. Utskottet vill nämligen starkt understryka angelägenheten av att det förslag om förbättring av yrkesutbildningen och dennas

villkor, som finnes kunna grundas på yrkesutbildningssakkunnigas kommande betänkande, framlägges för riksdagen så snart som möjligt.

Utskottets i det föregående gjorda förslag beträffande förhöjning av understödsbeloppen föranleder ingen utökning av medelsanvisningen under ifrågavarande anslag för nästa budgetår, varför utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag härutinnan.»

dels ock utskottets hemställan under b) bort ha följande lydelse:

»b) att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 308 och II: 486 samt I: 309 och II: 487, förstnämnda båda motioner såvitt här är i fråga, godkänna av utskottet förordade ändrade grunder för statsunderstöd till främjande av praktisk lärlingsutbildning hos hantverksmästare.»

2) av herr *Kyling*.